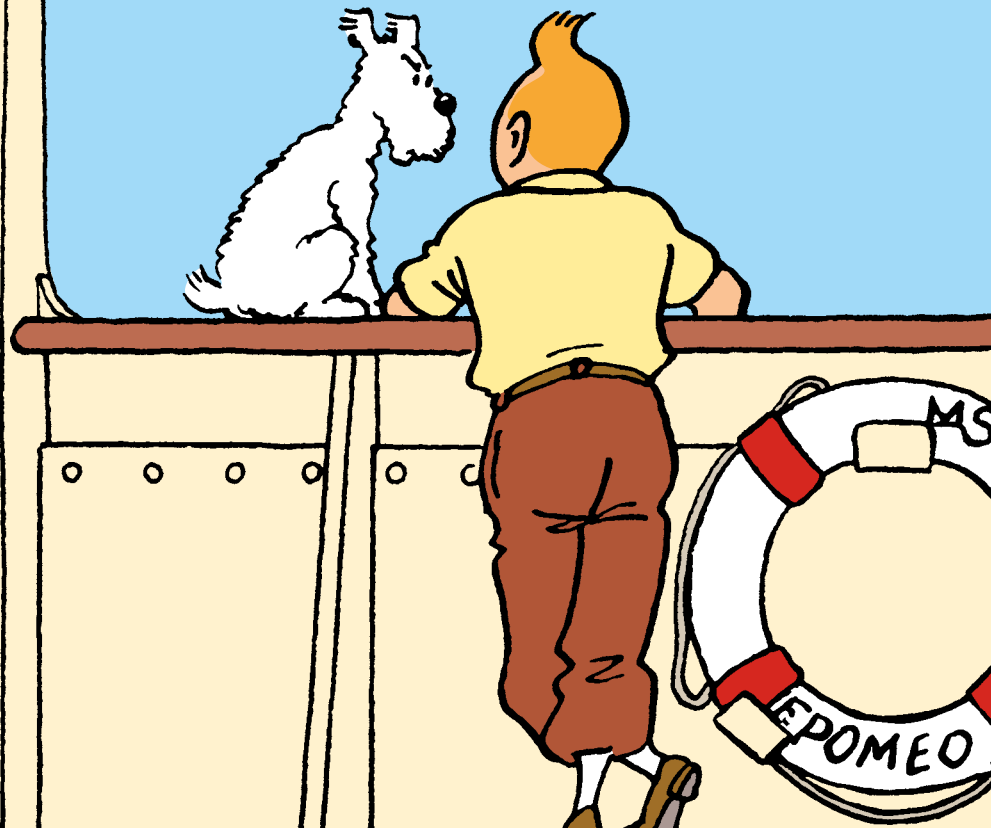

Reisdagboek EGYPTE

Synopsis

In *De sigaren van de farao* (1934) raakt Kuifje toevallig en ongewild betrokken bij een drugshandel die hem uiteindelijk tot in India zal brengen. Onderweg kruist hij het pad van X33 en X33bis, die we later leren kennen als Jansen en Janssen. Twee stuntelige detectives wier rol geleidelijk aan duidelijk zal worden. Tijdens zijn omzwervingen ontmoet hij ook andere personages die hij later nog vaak opnieuw zal tegenkomen: enkele schurken, zoals de zeeman Allan Thomson en de raadselachtige Rastapopoulos, maar ook toekomstige metgezellen, zoals de handelaar Oliveira da Figueira.

Met *De sigaren van de farao* verschijnt ook een nieuw element in de reeks *De Avonturen van Kuifje*: de geografische dimensie van de drie voorgaande albums wordt nu ook aangevuld met mysterie. En dit mysterie speelt een belangrijke rol in het verloop van het verhaal: van de zonderlinge vloek (geïnspireerd op de vloek van Toetanchamon, die de 'schenders' van zijn graf met de dood zou bestraffen) over een gif dat mensen gek maakt, tot het bestaan van een zeer machtige geheime organisatie.

De wereld in het jaar 1934

Het jaar 1934 staat in het teken van de economische crisis die in 1929 uitbrak door de crash van Wall Street, de beurs van New York. Deze beurskrach brengt in de hele wereld een algemene verarming teweeg.

Enkele voorbeelden: de dollarprijs is gezakt tot slechts 59% van de waarde die hij in 1928 had. De prijs van de grondstoffen keldert. En hetzelfde geldt ook voor de lonen, terwijl de werkloosheid tot recordhoogtes stijgt.

Adolf Hitler (1889-1945), die een jaar eerder aan de macht was gekomen, sluit Duitsland volledig af.

In de nacht van 29 op 30 juni, bekend als de 'Nacht van de Lange Messen', worden meer dan duizend nazi's vermoord ... door andere nazi's. Niemand durft zich nog te verzetten tegen de eisen van de Duitse dictator, die ondertussen plannen smeedt om Oostenrijk binnen te vallen.

Défilé aux flambeaux, porte de Brandebourg (30 janvier 33).

Hiertoe wil hij kanselier Engelbert Dollfuss (1892-1934) laten vermoorden, maar de Oostenrijkers slagen erin de staatsgreep te verijdelen (hier zien we bovendien een vergelijking met de gebeurtenissen in *De scepter van Ottokar*). Hitler laat zich niettemin op 2 augustus uitroepen tot 'Führer' (wat 'leider' betekent in het Duits).

Aan de andere kant van de wereld woedt er ondertussen een hevige burgeroorlog in China. In oktober bezwijken de communistische troepen (onder leiding van Mao Zedong (1893-1976) onder de felle aanval van Chiang Kai-shek (1887-1975) in de Jiangxi-regio. Japan wordt op zijn beurt getroffen door een tyfoon die Honshu verwoest. Zei er iemand *Blauwe Lotus*?

In de Verenigde Staten schiet de FBI (het *Federal Bureau of Investigation*) op 22 juli staatsvijand nummer één John Dillinger (1903-1934) dood. In september bekrachtigt de Amerikaanse Staat een vriendschapsverdrag met Cuba, terwijl in Groot-Brittannië de Labour Party op 1 november haar verkiezingsoverwinning viert.

In België treedt een nieuwe koning aan: Leopold III (1901-1983) volgt op 23 februari Albert I (1875-1934) op, ook in Congo, waar schijnbaar nog geen onafhankelijkheidsbeweging ontstaan is zoals op sommige andere plaatsen.

Uit *De blauwe Lotus*, plaat 37

Foto van Chinese gevangenen, documentatie van Hergé

In Tunesië vormt 1934 het jaar van de oprichting van de politieke partij Neo-Destour onder leiding van Habib Bourguiba (1903-2000), die zijn land bijna dertig jaar later naar de onafhankelijkheid zal leiden.

Ethiopië wordt getroffen door hongersnood. Perzië wordt Iran op 27 december. In diezelfde maand vindt in Recife (Brazilië) het eerste Afro-Braziliaanse congres plaats, waar Getúlio Vargas (1882-1954) op 16 juli voor vier jaar tot president wordt verkozen.

En Hergé, ten slotte, (1907-1983) ontmoet op zijn beurt op 1 mei de jonge Chinese kunststudent Zhang Chongren (1907-1998).

1934, een sleuteljaar voor een wereld in rep en roer!

Hergé en Zhang,
Knapenstraat
te Schaarbeek,
Brussel (België)

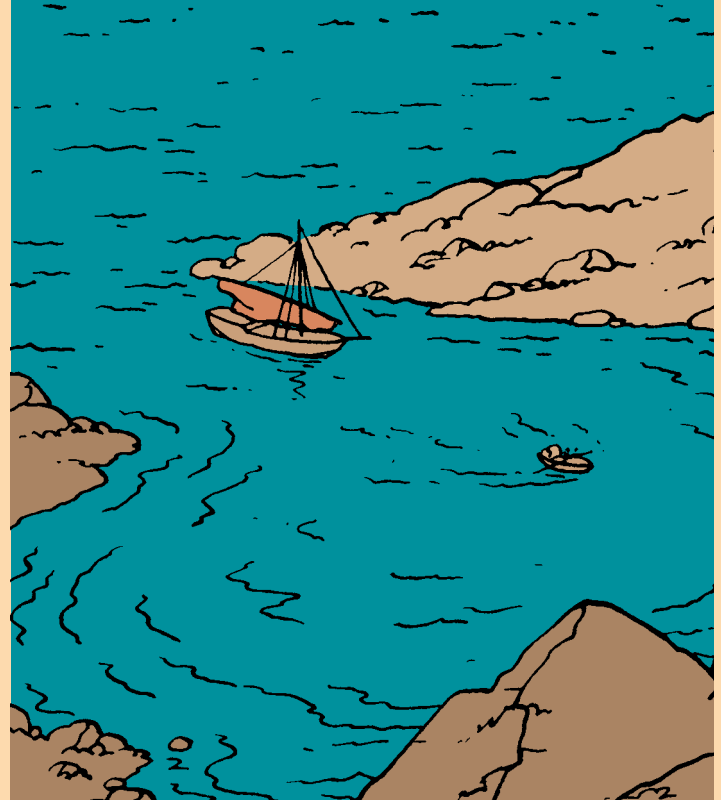

Egypte

GEOGRAFIE

Egypte ligt in het noordoosten van het Afrikaanse continent, omringd door de Middellandse Zee in het noorden, Soedan in het zuiden, Libië in het westen en de Rode Zee en Israël in het oosten.

De Nijl, een rivier van zo'n 6.400 km lang, snijdt het land in twee ongelijke delen. Ze mondt uit in de Middellandse Zee en vormt hierbij een delta (de aldus ontstane stromen vormen een driehoek met de punt naar beneden die daarom 'delta' wordt genoemd, naar de letter Δ uit het Griekse alfabet). Stroomopwaarts vloeit ze door een smalle groene vallei midden in de woestijn, en zorgt zo voor echte oases. Behalve deze vallei en de delta verder stroomafwaarts, neemt een woestijnplateau het grootste deel van het gebied in beslag. Het Suezkanaal vormt een afscheiding met het Sinaï-schiereiland, een echte brug tussen Afrika en Azië.

De sigaren van de farao, vakje uit plaat 14

GESCHIEDENIS

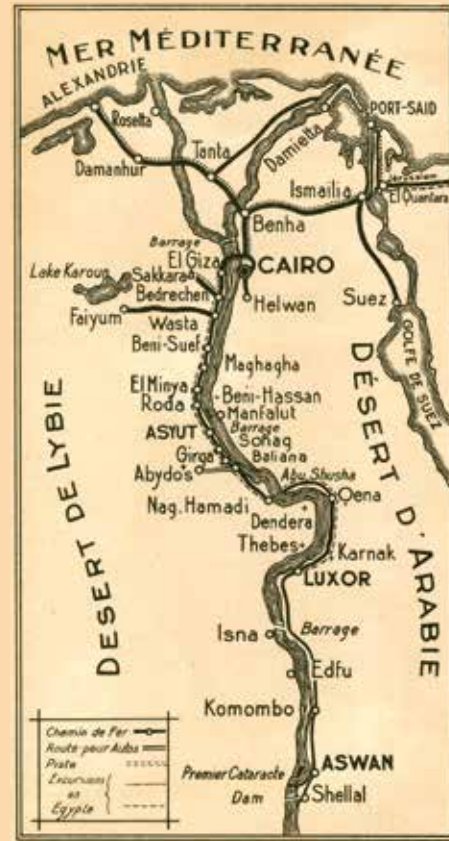
Het Oude Egypte behoort tot een van de oudste beschavingen van de mensheid. De vroegst bewaarde sporen ervan gaan terug 4000 jaar voor onze jaartelling. Rond 3200 voor Christus werd het Oude Egypte verenigd tot één koninkrijk dat Nubië en het huidige Syrië veroverde. Verschillende dynastieën volgden elkaar op en verzekerden het land van een briljante beschaving, waarvan nog steeds resten bewaard zijn gebleven: piramides, tempels, religieuze sites, enz.

De neergang van de Egypteraren werd veroorzaakt door de opmars van andere rijken verder naar het oosten: de Hyksos en de Assyriërs, die op hun beurt een gewapend conflict aangingen met de Egyptenaren. De laatste plaatselijke dynastie werd aan het wankelen gebracht door de Perzen (341 v.

Chr.), waarna de Grieken volgden, geleid door Alexander de Grote en Ptolemaeus. Vervolgens kwamen de Romeinen, de Byzantijnen, de Arabieren en de Ottomanen, die de islam en de Arabische taal oplegden. De oude Egyptische taal wist te overleven dankzij de liturgie van de Koptische christenen.

In 1882 profiteerden de Engelsen van de verzwakking van het Ottomaanse Rijk en plaatsten ze het land onder protectoraat. De Egyptische autonomie kwam er in 1936, hoewel de Britten militair aanwezig bleven.

Op 23 juli 1952 werd koning Faroeek (1920-1965) na een militaire opstand afgezet en werd het koninkrijk vervangen door een republiek, die achtereenvolgens werd geleid door Gamal Abdel Nasser (1918-1970), Anwar al-Sadat (1918-1981), Hosni Moebarak (1928-1981), Mohamed Morsi (1951-2019), Adly Mansour (1945-) en Abdul Fatah al-Sisi (1954-).

Kaart van de Nijldelta, documentatie van Hergé

OUDE RELIGIES

De religie van het Oude Egypte valt heel moeilijk in enkele woorden samen te vatten, want ze was polytheïstisch. Het is pas tijdens de regeerperiode van Amenhotep IV – die later de naam Achnaton aannam (1372-1354 v.Chr.) – dat een van de allereerste uitingen van het monotheïsme verschijnt, met de cultus die aan hem gewijd was. Sommigen zien hier zelfs de oorsprong van het judaïsme in.

Zoals alle vroege godsdiensten waren de Egyptische culten gebaseerd op verschillende cycli: de fasen van de maan, de opvolging van de seizoenen, enz. De samensmelting van mens en dier in de natuur was ook van essentieel belang, net zoals in andere culten die in diezelfde periode in het Middellandse Zeegebied werden beoefend.

In feite wordt elke Egyptische god geassocieerd met een bepaalde diersoort op basis van de waarden en de deugden die deze vertegenwoordigt. De god Apis, bijvoorbeeld, neemt het uiterlijk van een stier aan om kracht uit te beelden (het silhouet

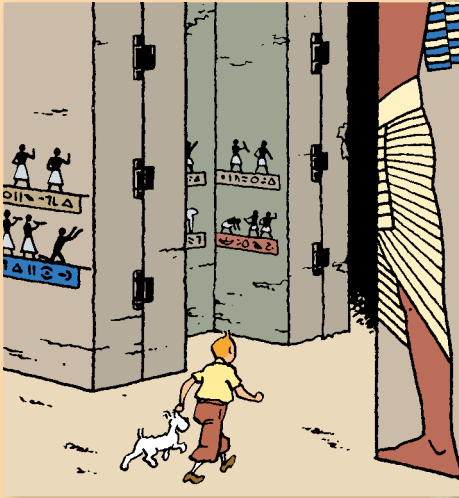

Antropomorf standbeeld van de godin Hathor, documentatie van Hergé

Detail van een uitgehouwen versiering, documentatie van Hergé

van zijn gehoornde kop heeft tevens geleid tot de letter A in oude en moderne alfabetten). Voor Horus, het symbool van de monarchie, wordt de valk of de gevleugelde zon gebruikt, terwijl dat bij Anubis, die de doden begeleidt naar het hiernamaals, de jakhals is. Zelfs de kat is het symbool van een bepaalde cultus, onder de naam Bastet, de godin van het huis en de vruchtbaarheid!

De sigaren van de farao, fragment uit plaat 8

Omdat de oude Egyptenaren in het hiernamaals (m.a.w. een leven na de dood) geloofden, mummificeerden ze hun doden. Deze speciale behandeling was echter enkel weggelegd voor de rijksten onder hen. Aan de hand van een aantal erg verfijnde rituelen wilden ze ervoor zorgen dat de overledene vlot naar het dodenrijk kon overgaan en daar een zorgeloos bestaan zou hebben. Daarvoor volgden ze de instructies uit *Het Dodenboek*,

De tombe van Ramses IX in Thèbes, postkaart uit de documentatie van Hergé

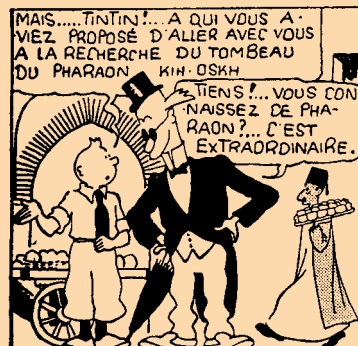
met o.a. gebeden, bezweringen en het oproepen van de positieve daden van de dode. In de graven van de koningen werden de grootse daden uit hun regeerperiode afgebeeld via muurschilderingen: slimme 'veredelde' biografieën, die tegelijk ook een code vormden die enkel gekend was door de priesters, en de goden uiteraard.

DE REIS VAN KUIFJE

De *sigaren van de farao* is het vierde album in de reeks. Na Rusland, Congo en Noord-Amerika zet Kuifje zijn ontdekkingsstocht voort en richt hij zich ditmaal op het Oosten. Aan boord van een cruiseschip richting Shanghai maakt Kuifje zich gereed om Egypte en India te verkennen.

Wanneer Hergé in 1932 aan *De sigaren van de Farao* begint, staat er in het Midden-Oosten enorm veel op het spel, zowel cultureel, financieel als politiek. Het graf van Toetanchamon was in november 1922 opgegraven, waarbij er een onschatbare rijkdom was blootgelegd. Voor gelukzoekers uit alle windstreken speelde alles zich dan weer af tussen de Middellandse Zee en de Rode Zee, waar er fortuinen werden gemaakt maar ook verloren.

Op het passagiersschip dat hem naar India voert, overloopt Kuifje zijn reisweg. Na een tussenstop in Port Saïd moet het schip via het beroemde Suezkanaal naar de Rode Zee, om zo zijn reis naar Azië voort te zetten. Kuifje bereidt zich voor op een lange reis, maar een ontmoeting met professor Siclone zal zijn plannen enigszins in de war sturen...

Uit *De sigaren van de farao*, plaat 5

Uit *De sigaren van de farao*, plaat 1

DE KAART VAN HERGÉ

Deze kaart van het Aziatische continer
verscheen in *Le Petit Vingtième* van
1 december 1932, ter aankondiging
van Kuifjes reis naar het Oosten.
We zien Egypte aan de linkerkant.

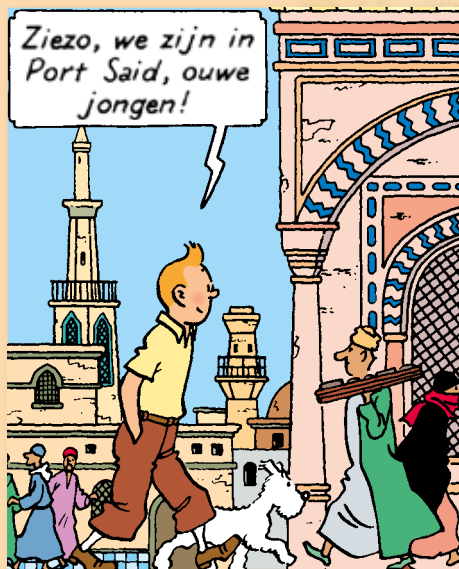
DE KAART VAN HERGÉ

Deze kaart van het Aziatische continer
verscheen in *Le Petit Vingtième* van
1 december 1932, ter aankondiging
van Kuifjes reis naar het Oosten.
We zien Egypte aan de linkerkant.

PORT-SAÏD

De stad Port Said markeert de toegang tot het beroemde Suezkanaal, een bouwwerk van 173 kilometer lang, dat in 1869 in gebruik werd genomen en de Middellandse Zee met de Rode Zee verbindt. Zo hoeven schepen op weg naar de Indische Oceaan niet meer om te varen, helemaal rond het Afrikaanse continent.

Deze plek wordt in feite erg vaag in beeld gebracht. We zien enkele kranen en schepen. In de kleurenditie komen de monumenten – die torens, vuurtorens of moskeeën zouden kunnen zijn – niet overeen met echte gebouwen in Port Said, op een paar kleine details na. Maar Hergé laat zich toch door zijn minaret inspireren als achtergrond voor de tekening van de stad. In Port Said zijn nog veel sporen uit het verleden bewaard gebleven, en je vindt er een groot aantal rijkelijk versierde houten huizen, de laatste overblijfselen van een vervlogen tijdperk. Het schip van Kuifje moet hier aanleggen voordat het verder kan op het beroemde Suezkanaal.

Hierboven: uit *De sigaren van de farao*, plaat 1

Hiernaast: minaret (Caïro), documentatie van Hergé

Piramiden

Grondleggers der eeuwigheid

Wie is of heeft zich nog nooit verwonderd over de pracht van de piramiden? Wanneer Hergé aan *De sigaren van de Farao* begint, is de wereldwijde opwinding over de ontdekkingen in Egypte, met het graf van Toetanchamon in het bijzonder, nog lang niet gaan liggen.

In het oude Egypte deed de piramide, “een monument met een vierzijdige basis die oploopt tot een driehoekige punt”, dienst als koninklijk graf en werd het “beschouwd als de plaats waar de geest van de overleden farao opsteeg”. In haar definitie geeft de World History Encyclopedia (bron: <https://www.worldhistory.org/trans/fr/1-89/pyramide/>) ook aan dat “de piramides in de collectieve verbeelding (vaak worden samengevat als) de drie eenzame bouwwerken op het plateau van Gizeh, aan de rand van de Sahara woestijn”. Het is precies in dit gebied dat Hergé het graf van Kih-Oskh bedenkt en situeert, zoals het verhaal suggereert op bladzijde 6 - «later in de omgeving van Caïro» - alsook in het panorama van hetzelfde hokje, waar we de piramiden op de achtergrond zien.

De sigaren van de farao, fragment uit plaat 6

De piramide verscheen tijdens de Derde Dynastie (2700-2600 v.Chr.) als opvolger en geleidelijke vervanging van de mastaba's (quasi rechthoekige grafmonumenten met één verdieping). De eerste generatie, de zogenaamde 'trappenpiramide', had eerst vier en vervolgens zes verdiepingen. De tweede generatie is die van de piramides met een andere hoekhelling, de zogenaamde ruitvormige piramide.

De piramides op de achtergrond in bepaalde hokjes op bladzijde 6 van de kleureneditie van *De sigaren van de Farao* hebben gladde wanden, een vierkante basis en enorme afmetingen. Zij vormen het architecturale hoogtepunt waartoe de zeer ingenieuze Imhotep, niemand minder dan de uitvinder van de piramide van de eerste generatie, de aanzet gaf. De piramides van Gizeh (waaronder die van Cheops) zijn hier perfecte voorbeelden van.

De Sfinx en de piramiden van Gizeh, documentatie van Hergé

Egyptische architectuur

Het tijdperk van het Oude Egypte beslaat verscheidene millennia, een enorm lange periode waarin de architectuur een grote sprong kon maken. En laat de Egyptenaren nu net uitmuntende bouwers zijn! Ze ontwerpen en drukken zich uit via een buitengewone verscheidenheid aan bouwwerken. Vermits het leven op deze aarde slechts een vluchtige doortocht is, besteden ze weinig aandacht aan huizen en gebouwen voor dagelijkse bezigheden, die daarom meestal werden opgetrokken als lichte structuren (leem, hout, bakstenen, enz.).

Naast deze pragmatische aanpak – die ze op technisch vlak echter volledig beheersen – willen ze vooral een blijvend en monumentaal spoor nalaten – wellicht om een plekje onder de eeuwige zon veilig te stellen. De Egyptenaren staan immers bekend om hun indrukwekkende gebouwen, die al even rijkelijk versierd als onverwoestbaar zijn, en waarvan alle mysteries nog lang niet zijn onthuld.

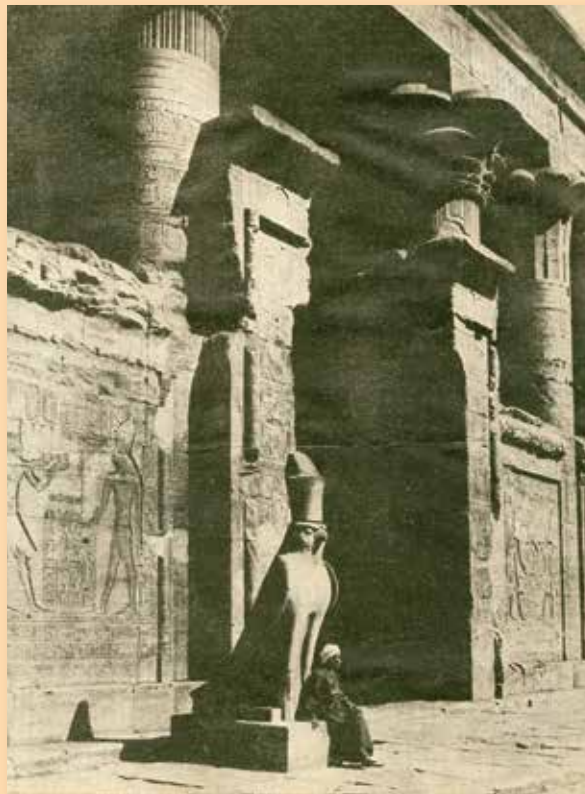

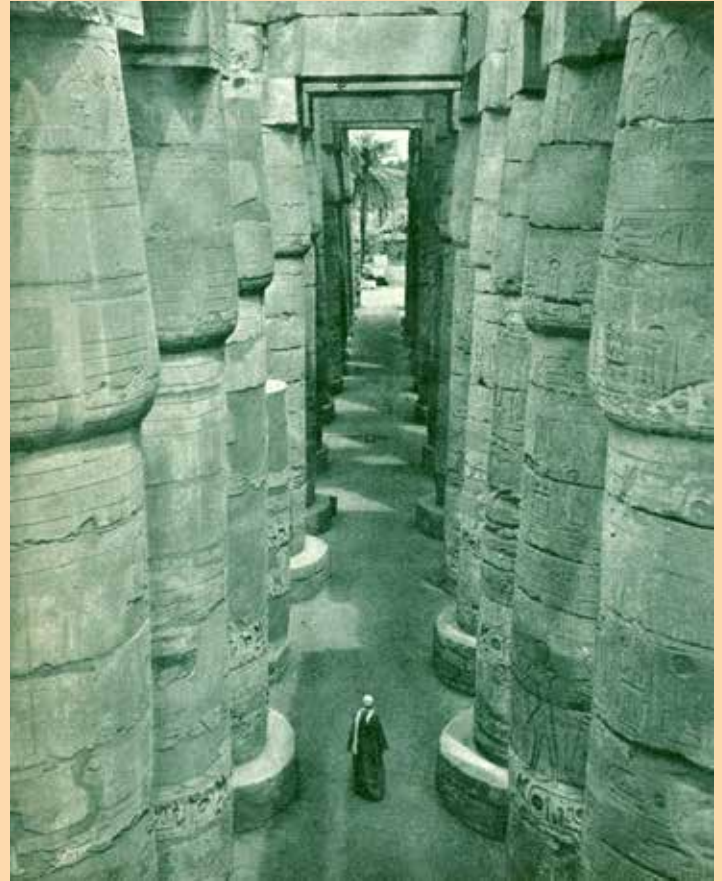
Foto van de Tempel van Horus in Edfu met een imposant standbeeld van de valkgod, documentatie van Hergé

*Uit De sigaren
van de farao, plaat 7*

Bovenop een perfecte technische beheersing van de materialen, kenmerkt de Egyptische architectuur zich door haar verscheidenheid aan werken: obelisksen, zuilen, tempels, graven, huizen en paleizen.

Zuilengalerijen van de Tempel van Karnak in Luxor,
documentatie van Hergé

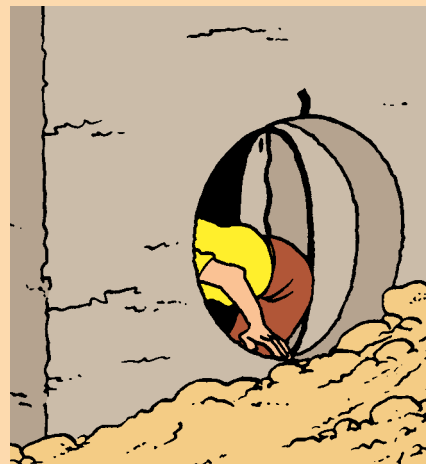
De graftombe van Kih-Oskh

Zoals gewoonlijk haalt Hergé zijn ideeën uit zijn eigen documentatie. Ook voor het ontwerp van het graf van Kih-Oskh neemt hij hier en daar structurele en decoratieve details over van de Egyptische grafarchitectuur die hij in zijn kostbare verzameling van krantenknipsels en brochures tegenkomt.

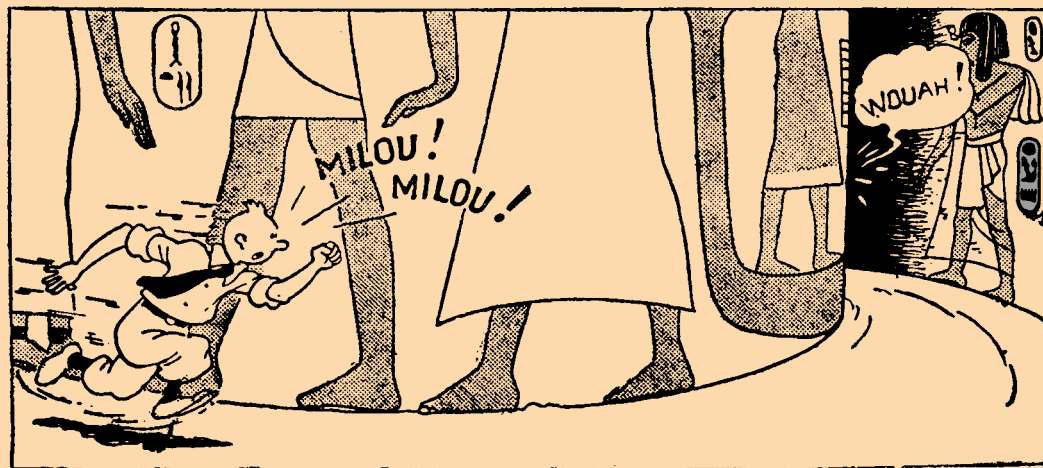
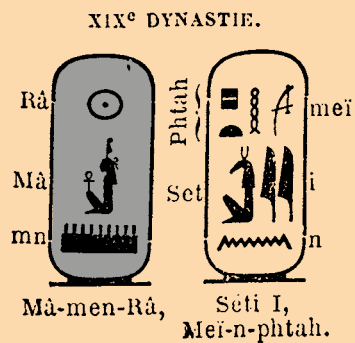
Uiteraard krijgen ze wel een geheel andere dimensie nadat hij ze geherinterpreteerd en uitgetekend heeft. En de magie doet opnieuw zijn werk, want het graf van zijn (volkomen fictieve) farao lijkt levensecht.

Deze begraafplaats die oprijst uit het zand, is volledig aan zijn verbeelding ontsproten. Het is geen piramide, maar een structuur geïnspireerd op de vorm

van een mastaba. Een ronde steen die openzwaait, geeft toegang tot een aflopende (en overigens vrij goed verlichte!) gang die Kuifje rechtstreeks naar de ondergrondse kamer leidt. Een wel erg origineel 'toegangspoortje'. Hoewel dit principe ook door de Egyptenaren werd gebruikt, is het hier toch heel anders, zowel qua vorm (patrijspoort) als qua stijl.

Uit *De sigaren van de farao*,
plaat 7

De sigaren van de farao, fragment uit plaat 18

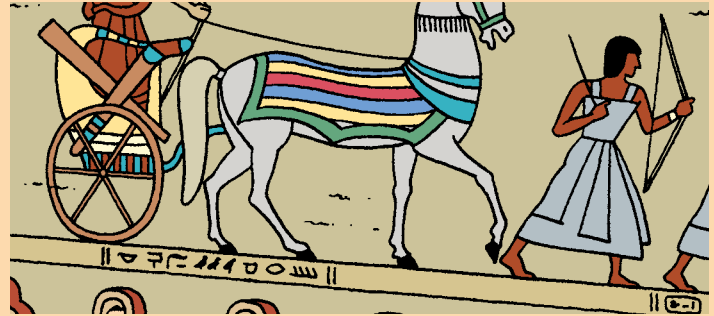
Volgens Frédéric Soumois, Belgisch journalist en auteur van het boek *Dossier TinTin* (uitg. Jacques Antoine, 1987, p.66) dateert het graf in de eerste versie van *De sigaren van de farao* uit 2500 voor Christus. Hergé zou zich immers hebben laten inspireren door het graf van Seti I (een farao uit de 19e dynastie, die rond de 13e eeuw voor Christus regeerde).

Soumois baseert zijn redenering op een cartouche die we op bladzijde 18 op een muur getekend zien: «op de cartouche ui-

terst rechts staat 'ra-maat-men' te lezen, dat is exact de cartouche van Seti I; de andere cartouches zijn ofwel verzonnen ofwel onvolledig".

Met veel oog voor detail reproduceert Hergé een reeks hiërogliefen om de scène in het graf nog geloofwaardiger te maken. In de kleurenditie zijn de hiërogliefen soms authentiek, en soms volledig verzonnen.

Hergé blijft zich verder in de materie verdiepen en tekent in een fresco de strijdswagen na van Ramses II - ook wel Ramses de Grote genoemd -, de derde farao van de 19e dynastie. Deze muurschildering is te zien in de Grote Tempel van Aboe Simbel en het is dan ook geen toeval dat Philomenus Siclone later in het verhaal (wanneer hij gek geworden is) denkt dat hij Ramses is!

Uit De sigaren van de farao, plaat 7

Archiefdocument door Hergé gebruikt voor de versiering van het graf van Kih-Oskh

De strijdswagen van Ramses II, afkomstig uit een persknipsel dat Hergé bewaard had

Ook het vakje met de droomachtige scène van de sigaren rokende Jansen en Janssen is er niet toevallig gekomen. Dit tafereel is namelijk een door Hergé geherinterpreteerde kopie van de uitgesneden houten ornament op een van de tronen in het graf van Toetanchamon, meer bepaald de troon met een jong koninklijk paar afgebeeld op de rugleuning.

Die troon werd in 1922 ontdekt door Howard Carter en Lord Carnarvon in de voorkamer van het graf van de jonge, maar niettemin beroemde farao. "Meer dan drieduizend jaar zijn verstreken," schrijft Carter, «sinds een menselijke voet de grond betrad waarop je staat, en toch zie je overal om je heen tekenen van een recent bestaan: de halfgevolle speciekuip die gebruikt werd om de deuropening te metselen, de zwart geworden lamp, de vingerafdrukken op een pas geschilderd oppervlak, de over de drempel gegooide afscheidskrans.... Je ademt dezelfde eeuwenoude lucht in als diegenen die de koninklijke mummie naar zijn rustplaats brachten."

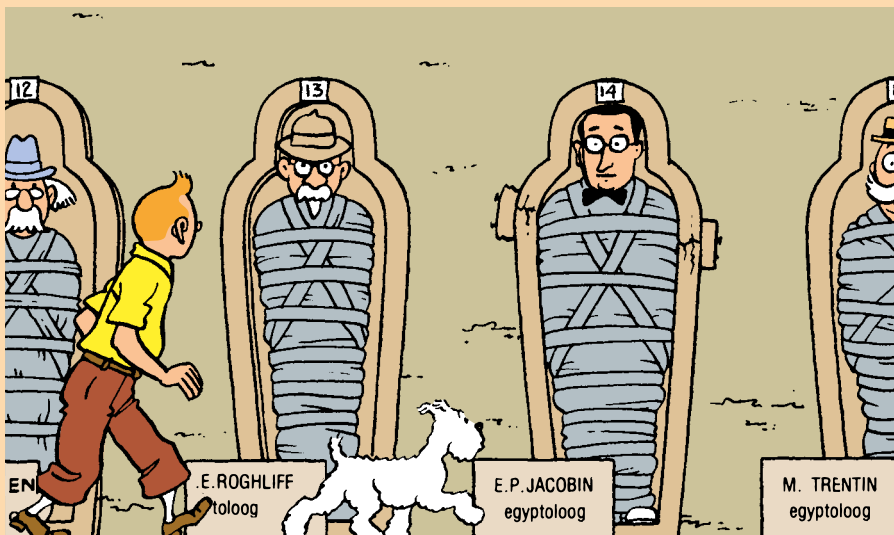

Uit *De sigaren van de farao*, plaat 16

Hergé speelt opnieuw een spelletje met zijn lezers door mummies te maken van enkele personages die ten prooi zijn gevallen aan de fameuze vloek van de farao's.

Ter bescherming van hun graven waar- schuwden de Egyptenaren plundersaars en indringers al bij de ingang voor de vloek die over hen zou neerdalen als zij geen eerbied zouden tonen voor het graf en de overledene. En die van het graf van Toetanchamon deed heel wat inkt vloeien, toen Lord Carnarvon, de sponsor van de missie, op 5 april 1923 – vijf maanden na de ontdekking – in vreemde omstan- digheden stierf!

Naast dit overlijden waren er nog zevenentwintig ande- re 'mysterieuze' sterfgevallen: allemaal personen die in (de buurt van) het graf van de farao geweest waren. Howard Car- ter had dan weer meer geluk: hij stierf een natuurlijke dood, hoewel hij als eerste het graf bezoedeld had. Een thema dat Hergé later terug opnieuw gebruikte, als rode draad in het tweeluik *De zeven kristallen bollen* (1948) en *De zonnetempel* (1949).

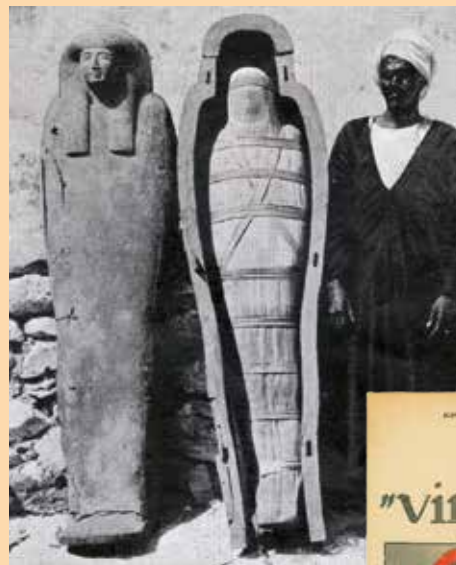

Uit *De sigaren van de farao*, plaat 8

De ‘mummies van Hergé’ krijgen in elke nieuwe versie een andere naam. De personages waarvan Frédéric Soumois de naam probeert te ontsluiëren, zijn onder meer Lord Carnarvon (alias Lord Carnaval, die later Lord Carnawal wordt) en Edgar Pierre Jacobs (alias E.P. Jacobini).

Hergé zet zelfs de sarcofagen klaar (voor de nakende mummi-ficatie) van Kuifje en Bobbie! De data die erbij staan, verwijzen naar de eerste publicatie van de betreffende platen in *Le Petit Vingtième*.

De mummie maakt deel uit van het (oud-)Egyptische concept van de dood. Het (echte) lichaam beschikt over een – onzichtbare – dubbelganger die het lichaam bewoont tijdens het leven, maar ook nog na de dood, indien het lichaam goed bewaard blijft. En daarom moet dit het mummificatieproces ondergaan: professionals voerden een balseming uit waarbij ze de ingewanden in lijkvazen plaatsten, vervolgens werd het lichaam gedurende meer dan twee maanden te weken gelegd in een mengsel op basis van soda (natriumcarbonaat) en daarna brachten ze doeken en windels aan.

Sarcofaag en mummie,
documentatie van Hergé

Le Petit Vingtième
van 26 januari 1933

Dan werd de mummie in een sarcofaag - of doodskist - gelegd, die meestal de vorm van een mens had. De standbeelden en bas-reliëfs in het graf konden ook dienen als laatste redmiddel voor de ziel.

Bij het overlijden werd de dubbelganger van de dode (m.a.w. zijn ziel) onderworpen aan het oordeel van Osiris, de koning van het dodenrijk. Hij was de enige god die al dan niet het eeuwige leven kon schenken. Werd de ziel schuldig bevonden, dan werd ze onmiddellijk vernietigd. Maar bij vrijspraak mocht ze haar bovennatuurlijke avontuur voortzetten in de velden van Aaloe, een soort Egyptisch paradijs, met de bezittingen en de giften die door de familie en de entourage werden meegegeven.

Anubis, door Hergé weergegeven als standbeeld, hielp bij het begrafenisritueel en het bewaken van de graven. Je herkent deze beschermer van de doden aan zijn wildehondenkop. Hij wordt vaak voorgesteld als een zwarte hond of als een man met de kop van een jakhals.

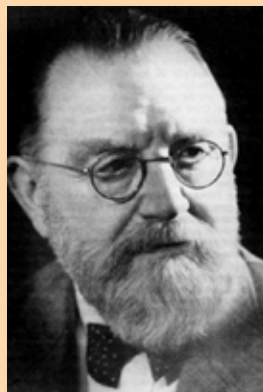
Uit *De sigaren*
van de farao, plaat 8

Egyptologie

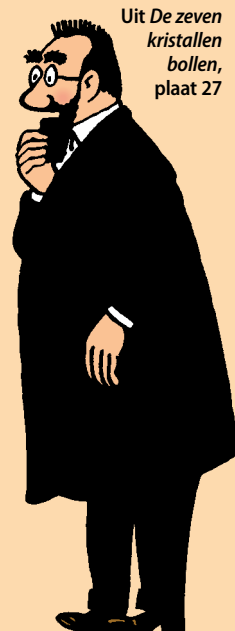
Egyptologie is de studie van de Egyptische beschaving in al haar aspecten (geschiedenis, kunst, godsdienst, schrift, enz.), mogelijk gemaakt dankzij de talrijke opgravingen door gepassioneerde archeologen-egyptologen zoals de Belg Jean Capart (1877-1947). Het is vermeldenswaardig dat deze discipline een hoge vlucht nam door de veldtocht naar Egypte tussen 1798 en 1801, onder leiding van Napoleon Bonaparte (1769-1821). Deze expeditie wekte veel belangstelling, in het bijzonder bij de Britten, waardoor er tijdens de 19e eeuw een waanzinnige wedloop om antieke kunstvoorwerpen ontstond (met veel plunderingen tot gevolg).

Voor zijn documentatie zou Hergé zich laten inspireren door het werk van Capart (alias Professor Bergamot in *De zeven kristallen bollen*). Capart was docent aan talrijke instellingen en universiteiten en werd in 1911 benoemd tot hoofdconservator van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis in Brussel (later omgedoopt tot de Koninklijke Musea van het Jubelpark). Hoewel hij een fervent egyptoloog was, had Jean Capart ook be-

Jean-François-Désiré Capart

langstelling voor de oorspronkelijke beschavingen van Zuid-Amerika, waar hij in 1936 heen reisde. De man ondernam ook nog vele andere ontdekkingsreizen die in 1974 door zijn nicht Anne-Marie Brasseur-Capart werden beschreven in een boek, getiteld *Jean Capart ou le rêve comblé de l'Égyptologie*. Hergé zelf prees haar onderzoek en synthesewerk op 5 februari 1975, in een brief aan haar.

Zoals eerder gezegd, werd de verbeelding van Hergé geprikkeld door de vloek van de farao's. Ongetwijfeld omdat deze legende onophoudelijk in de wereldpers aan bod kwam om het mysterie in stand te houden, zelfs lang na de ontdekking van de graftombe.

We gaan terug naar 1914, naar de maand juni om precies te zijn. De datum waarop Lord Carnarvon, een schatrijke onderdaan van het Britse koninkrijk die gebeten was door fotografie en archeologie, toestemming krijgt om opgravingen te gaan doen in de Vallei der Koningen. Hij krijgt hiervoor de hulp van landgenoot Howard Carter, een geleerde die al even gepassioneerd is door Egypte als hijzelf. Op 4 november 1922 doet Carter een belangrijke ontdekking, wanneer hij het ongeschonden graf van farao Toetanchamon blootlegt. Ondanks zijn wankele gezondheid is Lord Carnarvon hierbij, maar hij mist uiteindelijk het hoogtepunt van het spektakel: de opening van de grafkamer. Hij overlijdt immers op 5 april 1923 in Caïro, aan de gevolgen van een muggenbeet. Zijn lichaam wordt gerepatriëerd naar Engeland waar het begraven wordt in het park van Highclere Castle.

Detail van de sarcofaag van Toetanchamon,
documentatie van Hergé

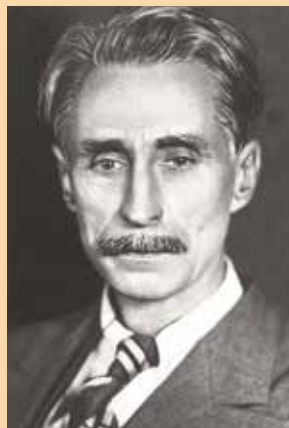

Henry de Monfreid

De smokkelaar van de Rode Zee

Henry de Monfreid (1879-1974) behoort tot een van de opmerkelijkste figuren van zijn tijd: als drugssmokkelaar, wapensmokkelaar en parelvisser was hij nogal een onbetrouwbaar sujet... maar tegelijk toch niet echt onsympathiek! In 1911 zet hij koers naar Djibouti, en vervolgens bevaart hij meer dan twintig jaar lang de zeeën. Omdat hij al snel beseft hoe belangrijk de wapenhandel was in deze door stammenoorlogen geteisterde regio, draagt hij bij tot de instabiliteit in het Midden-Oosten.

Hij bekeert zich tegelijkertijd tot de islam en neemt de naam Abd el-Haï aan, wat «Dienaar van Allah» betekent. Hergé is gefascineerd door deze buitengewone avonturier en portretteert hem als de kapitein van de dhow (een Arabisch zeilscheepje) waarop Kuife terecht komt nadat hij tien mijl voor de Arabische kust was afgedreven naar de volle zee. De tekenaar geeft hem voor de gelegenheid een jonger uiterlijk door hem af te beelden als dynamische dertiger (hoewel de Monfreid in 1932 al 53 jaar oud is). Hergé had zijn avonturen ontdekt dankzij het Franse satirische tijdschrift *Le Crapouillot*, dat in april 1932 een van de Monfreids nouvelles had gepubliceerd, *La Flèche empoisonnée*.

Oude foto van avonturier
en schrijver Henry de Monfreid

Uit *De sigaren van
de farao*, plaat 21

Deze onverschrokken man was behalve avonturier immers ook schrijver, en beschreef zijn 'heldendaden' op zee in meer dan zeventig boeken. Naast de novelle had Hergé ook *Les Secrets de la Mer Rouge* gelezen, dat in hetzelfde jaar verschenen was.

De Rode Zee dus. Die lange strook zout water die gedeeltelijk langs de oostkust van Egypte stroomt, net na de Golf van Suez.

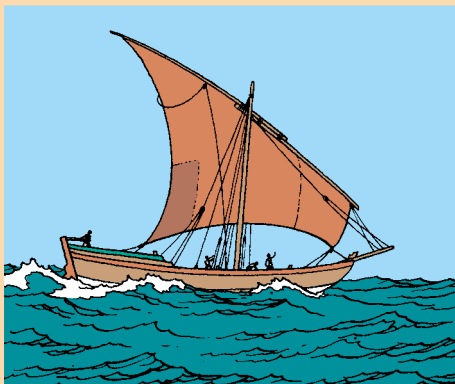
Het is hier dat Kuifje en professor Siclone, die samen op weg waren naar het graf van Kih-Oskh, na hun ontvoering op de golven dobberen in een halve sarcofaag.

Hergé zou zijn held hier later opnieuw naartoe sturen, met name in de spannende scènes van *Cokes in voorraad* (1958).

Arabische dhow

Dit traditionele Arabische zeilschip is uitgerust met één of meerdere masten en verschilt van de feloek (een ander bekend Egyptisch vaartuig) door zijn geografische oorsprong. De dhow wordt immers enkel op de Rode Zee gebruikt, in tegenstelling tot de lichtere feloek, die speciaal ontworpen werd voor gebruik op de Nijl. Ondanks hun verschillen in gebruik, lengte en gewicht hebben beide boten één bepaald kenmerk gemeen, namelijk hun trapeziumvormige zeilen, bekend als 'Arabische zeilen'.

Uit *De sigaren van de farao*,
plaat 15

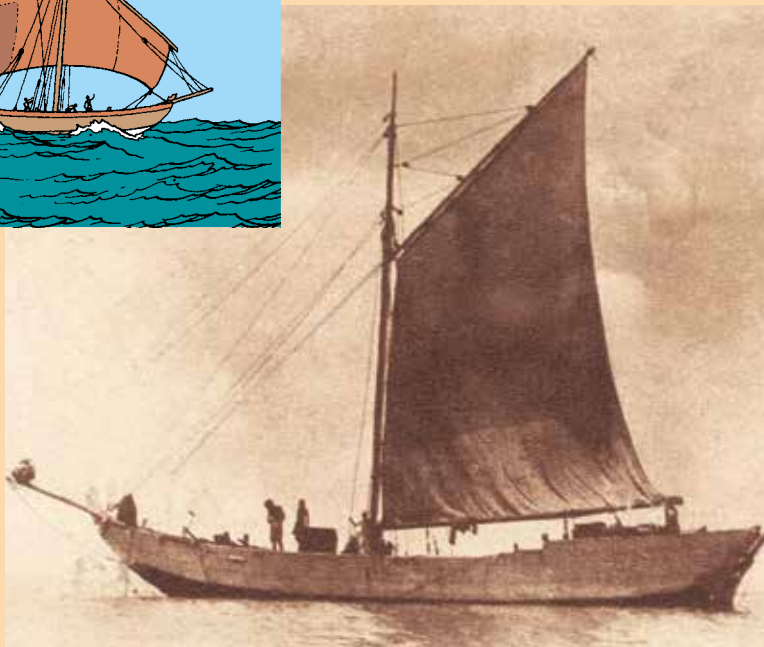

Foto van een dhow,
documentatie van Hergé

De bedoeïenen: meesters in gastvrijheid

Nadat hij van de mysteries op de Rode Zee heeft geproefd, trekt Kuifje de woestijn in en ontmoet hij daar de bedoeïenen. Deze inheemse bewoners zijn bijzonder vertrouwd met de gevaren en de talloze valkuilen van hun contreien, zoals de luchtspiegelingen waaraan reizigers in hun zoektocht naar vruchtbare oases ten prooi vallen. De bedoeïenen staan ook bekend om hun gastvrijheid tegenover vreemden, die kenmerkend is voor hun cultuur.

Net zoals Arabië is Egypte bezaaid met zandvlaktes, waar deze nomadische volkeren wonen. Ook al zou de door Hergé bedachte scène zich opnieuw eerder aan de oostelijke oever van de Rode Zee afspelen.

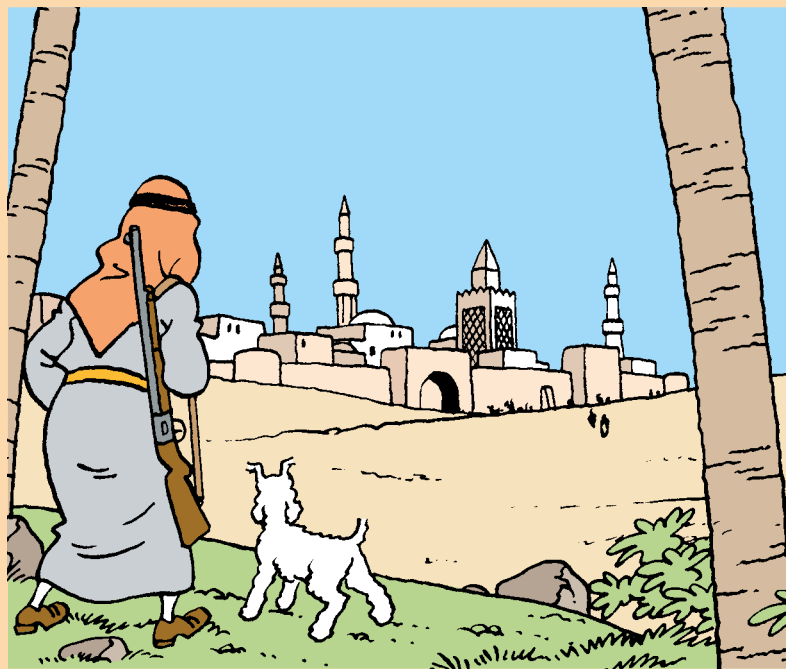
Uit *De sigaren van de farao*, plaat 15

Ommuurde stad en oase

in de woestijn

In de zwart-witversie van *De sigaren van de farao* is de ommuurde woestijnstad een archetypische bewerking van de heilige moslimstad Mekka. In de kleurenversie zwakt Hergé alle expliciete verwijzingen naar die exacte locatie af, ook al speelt de actie zich eerder af op de oostelijke oever van de Rode Zee – in de richting van het Arabisch schiereiland dus (dat in 1958 het fictieve land Khemed zal worden in *Cokes in voorraad*) – dan op de westelijke oever ter hoogte van Egypte.

Kuifje komt in deze ommuurde woestijnstad midden in een heftig stammenconflict terecht. Hij wordt onder dwang gerekruteerd en vervolgens gearresteerd, maar kan op het laatste nippertje toch ontsnappen. Net als *Lawrence van Arabië* speelt hij spion bij de bedoeïenen, waarbij de burcht van de Dakhla-oase (gelegen in Egypte) het buitengewone decor voor zijn spoorwerk vormt.

Uit *De sigaren van de farao*, plaat 25

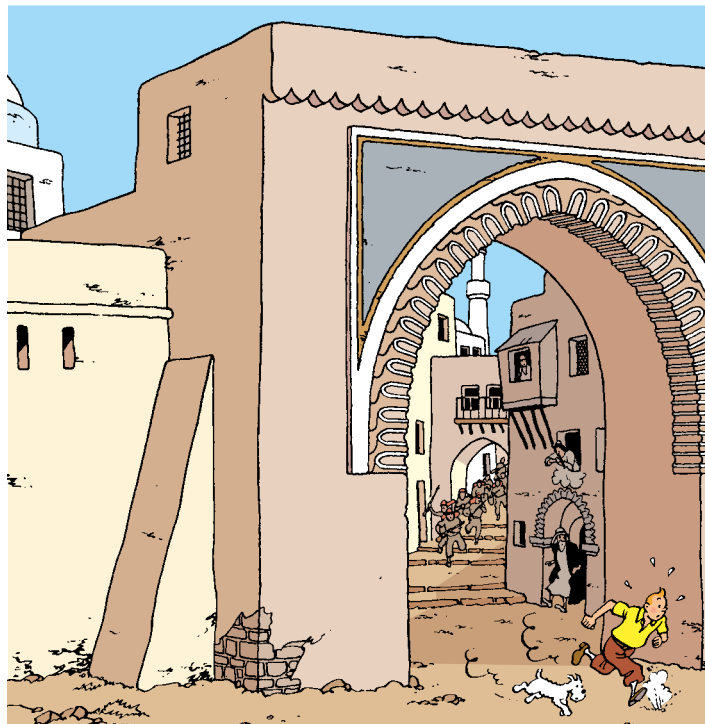
Er was eens... het einde

Aan Kuifjes tussenstop in Egypte komt een einde bij de poorten van de ommuurde stad, die hij later zo snel als hij kan zal verlaten – naar goede gewoonte vergezeld door zijn trouwe viervoeter Bobbie.

Het toeval steekt een handje toe en redt hen op het nippertje uit de klauwen van hun achtervolgers: er staat immers een vliegtuig klaar om hen naar andere oorden te brengen. En in dit geval zal dat India zijn.

Tijdens zijn volledige creatieve periode was Hergé een verwoed verzamelaar van informatie en documenten. De oorsprong van deze documenten in onze archieven is niet altijd duidelijk. Daarom duiden we ze aan met de vermelding 'Documentatie van Hergé'.

Al het beeldmateriaal uit het werk van Hergé is auteursrechtelijk beschermd.
© Hergé-Tintinimaginatio 2022

Uit *De sigaren van de farao*, plaat 31